

*La traversée
de l'or blanc*

NL

Myriam artist in
residence
Louyest

MUSEUM KUNST & GESCHIEDENIS
12.10.23 04.11.23

Au fil de l'or blanc

Beste bezoeker,

De reis die we hier gaan maken, wordt een dubbele ontdekkingstocht. We maken kennis met het werk van de Belgische kunstenares Myriam Louyest en tegelijk ook deze bijna geheime afgietselwerkplaats van de Koninklijke Musea voor Kunst & Geschiedenis. Deze brief begeleidt je gedurende je bezoek en geeft je uitleg bij de verschillende stopplaatsen langs de gipsrivier. Lees hem in zijn geheel of kijk gewoon naar de cijfers op het plan om er vervolgens meer informatie over te lezen.

We beginnen met een woordje uitleg bij deze bijzondere locatie die dit jaar al 130 jaar in het Jubelpark is gevestigd. De afgietselwerkplaats van de Koninklijke Musea voor Kunst & Geschiedenis herbergt een unieke collectie mallen waarmee gipsen kopieën worden gemaakt van werken die niet alleen in het naburige museum staan, maar ook in andere musea wereldwijd. Zo kan iedereen een afgietsel van zijn keuze bestellen en kopen (opgelet met bepaalde werken van buitengewoon formaat, want de wachttijd kan oplopen tot drie jaar). Er zitten legendarische exemplaren bij. Zo zie je hier de kopie van het beroemde beeldje dat Hergé gebruikte als model voor zijn album 'Kuifje - Het gebroken oor'. Maar je kruist hier ook de David van Michelangelo, of koninklijke bustes van nabije of verre dynastieën.

Myriam Louyest is een beeldend kunstenares uit België. Ze stelt het liefst tentoon op buitengewone locaties waarmee ze in dialoog gaat, om gestalte te geven aan kunstwerken die een nieuw licht werpen op de ruimte in kwestie. Dat was het geval in 2018 in Maison Losseau in Bergen (een prachtig art-nouveauehuis), in 2019 in het Archief van de Stad Brussel (de voormalige stoffenwinkels van

Waucquez), en in 2021 in het koninklijk salon van station Brussel-Centraal (een art-decopareltje in het hart van het station). De verantwoordelijken van de werkplaats stemden ermee in haar als eerste kunstenares uit te nodigen voor een creatieve en onderzoekende residentie.

Voor je door de grote deur van de werkplaats stapte, zag je buiten vast wel het gipsen beeldje op een stapel pallets. **1** Dit Cycladische beeldje is een van de meest gegeerde realisaties van deze werkplaats. Het vrouwelijke figuurtje verwelkomt ons. Haar tendere, sierlijke gestalte staat in scherp contrast met haar ruwe voetstuk. Ze symboliseert de kracht die in de werken schuilt en die van de vrouwen die zo lang als minderwaardig werden beschouwd. Haar aanwezigheid hier voor de immense hal creëert een onzichtbare spanning tussen mens en instelling, tussen groot en klein, tussen de autoriteit die Leopold II had gewild en onze 21ste eeuw die zo graag tolerant wil zijn. De hele tentoonstelling lang zal het beeldje de tijd doorstaan en de wisselvalligheden van het Brusselse weer ondergaan. Haar voetstuk maakt een knipoog naar een medium dat regelmatig terugkomt in de werkplaats. De vele beeldengroepen die hier op pallets staan herinneren eraan dat dit ook een productieplaats en magazijn is. Je ontdekt het enkele zalen verder zelf.

In de inkomhal staan beeldhouwwerken in rudimentaire kratten die doen denken aan kooien. Een daarvan is een volledig beeld van keizer Septimius Severus. **2** Een stoffen sluijer bedekt de sluijer van pleister. Er zitten druppels van paars glas op. In het Romeinse Rijk stond die kleur symbool voor macht en eer. De stof is gesierd met spatjes kleur die kunnen doen denken aan bloedvlekken en het geweld dat voor Septimius schering en inslag was. Uit voorliefde voor het geheugen van technische handelingen en fascinatie voor de vorm begeleidde de kunstenares

het beeldhouwwerk met de schelp van Hexaplex trunculus, waarmee deze zeldzame en kostbare kleur eeuwenlang werd gemaakt.

In de gang met bestellingen staan stukken in transit. Of het zijn verschillende voorbeelden van producties, gerangschikt volgens onderwerp. De kunstenaar deed hier verschillende ingrepen. Ze onderstreept daarmee de relatie die we over het algemeen allemaal hebben met het idee van vormen. Natuurlijk kan niet iedereen zulke verfijnde stukken kopiëren. Maar we hebben wel allemaal ooit een zandkasteel gebouwd of een taart gebakken. Ze legt er ook enkele gipsstenen die ze in verschillende materialen goot. Het is een direct eerbetoon aan de oorspronkelijke vorm van dit materiaal dat hier alomtegenwoordig is. **3 4 5 6**

Trouwe klanten van deze werkplaats zijn kunstacademies in binnen- en buitenland. In de lessen anatomisch tekenen worden immers vaak gipsen beelden gebruikt, bij gebrek aan levende modellen. In dit uitstalraam plaatste Myriam Louyest haar beeldhouwwerk *'Pas de verre'*. **7 8** Dit is in haar traject als beeldend kunstenaar haar eerste gegoten stuk: de binnenkant van een schoen. Ze maakte dit stuk voor haar tentoonstelling in het koninklijk salon van station Brussel-Centraal. In deze wachtruimte die ons naar de jaren 1950 katapulteert, lijkt een voetensteun in de badkamer te wachten op de terugkeer van Koning Boudewijn, voor een nieuwe laag schoenpoets. De kunstenaar had het idee er een glazen voetafdruk te plaatsen, een afspiegeling van het glazen muiltje van Assepoester. De vele technische stappen en heel wat andere parameters kunnen het fragiele evenwicht van het glasbakken verstoren. Daaruit kunnen uitzonderlijke ongelukjes ontstaan, overgeleverd aan serendipiteit. En dat was precies wat hier gebeurde, met belletjes in een voorzichtig rijtje dat zich een weg baant door de koninklijke voet.

Naast roosters met plantenmotieven plaatst Myriam Louyest op een voet een geometrisch stuk in een kleur die fel afsteekt tegen deze schakeringen van wit. **9** Als je dichterbij gaat kijken, zie je er afgietsels van fijne veldbloempjes en insecten in. Maar deze vormen komen niet direct uit de natuur. Ze werden gevonden tussen de talloze decoratieve motieven in een delicatessenwinkel. De kunstenaar siert het rooster met madeleines en plaatst zo vraagtekens bij het idee van versieringen en friezen. Het lijken wel elementen die de gevel van een sober paleis hadden kunnen sieren, om het zo wat sympathieker te maken. **10** De kunstenaar vond met deze vormpjes ook een oplossing om geen gips te verspillen. In de loop van haar werkdagen stak ze gipsrestjes in vormpjes, net zoals een banketbakker meringues maakt met overgebleven eiwit.

Rechts betreden we de tentoonstellingszaal. Hier zien we opmerkelijke voorbeelden van wat deze werkplaats zoal kan produceren. We worden er verwelkomd door een rij sokkels met daarop verschillende bustes. Het lijkt wel een portretgalerij, zielen gekristalliseerd in het gipspoeder. Enkele lege sokkels trekken de aandacht van de kunstenaar tijdens haar bezoeken. Ze plaatst er een eenvoudige cairn van gipsstenen uit de steengroeve van Cormeilles-en-Parisis ten noordwesten van Parijs. **11** Een cairn is een kegelvormige hoop stenen die een specifieke plaats moet aanduiden. Vaak worden er rotsachtige paden mee afgebakend. Meestal zijn het wandelaars die de steenhopen opbouwen. Dit werk doet denken aan de verschillende portretten die deze sokkel tooiden, maar ook aan de stappen en technieken die nodig zijn om dit materiaal te transformeren tot een belichaming.

lets verderop, in een vitrine met geometrische volumes, legt Myriam Louyest een spectaculair afgietsel van een taart. Ook hier weer koppelt ze deze ruimte aan vormen uit het dagelijkse leven. Enkele gekleurde vormen trekken onze aandacht. Ze zijn eenvoudig of bestaan uit verschillende fragmenten. Ze fascineren met hun eenvoud maar tegelijk ook met de complexiteit die ze tentoonspreiden wanneer je ze vanuit verschillende hoeken bekijkt. **12 13 14**

In diezelfde zaal, langs de groepjes van beeldhouwwerken, zet de kunstenaar kleine sculpturen die de tentoongestelde stukken weerspiegelen. Hier een punt in rood glas op enkele meters van een met pijlen doorzeefde Sint-Sebastiaan voor hij een martelaarsdood sterft. Daar een discusserer die de mooie, meteorietachtige vorm in zijn eeuwen leeg gebleven hand bewondert. En daar weer een Hermes, die maten en gewichten zou hebben uitgevonden, en die hier prompt wordt gesierd met een kleine, primitieve weegschaal. **15 16 17**

Achter deze ruimte ligt een kleinere zaal. De sculpturen en reliëfs hier verwijzen naar verschillende koninklijke figuren. Een groot deel ervan is gewijd aan de Belgische koninklijke familie. Het contrast tussen het kleine volume van de ruimte, haar afgetakelde staat en de figuren die er werden verzameld, is vlijmscherp. De kunstenaar plaatst er schalks een glazen kasteel gevormd door een strandemmer. Het idee van een kinderlijke fascinatie voor deze constructies versmelt met de sierlijkheid van het glas. Achter dit stuk gaan uren werk schuil. De tegenstelling met het bijna primitieve gebaar van het zandkasteel kon niet groter zijn. **18** We gaan nu het mallenmagazijn in. Hier begint het holle parcours, dat van een omgekeerde wereld waar de leegte het volle toestaat een menselijk gezicht, een dierenlijf of zoveel andere gedaantes af

te leveren. Het zijn fascinerende vormen omdat ze maar zelden het eindresultaat verraden. In de meeste gevallen zijn het spookachtige stenen volumes waarop een inventarisnummer werd geschilderd. Het voelt aan alsof je hier kilometers langs de rekken zou kunnen wandelen. Om die tocht nog magischer te maken, ligt er een wandelstok op een van de planken. Hij lijkt ons te wenken, smeekt ons bijna hem vast te pakken. Het is het afgietsel van een tak die de kunstenaar vond op vakantie in Zuid-Frankrijk. Uiteraard zou zo'n glazen wandelstok in contact met de vloer uiteenspaten. **19** In verschillende opbergvakken legde de kunstenaar kleine, goudkleurige sculpturen met een verbluffende verfijning. **20** Ze vallen op met hun vrijmoedige kleuren die sterk contrasteren met hun omgeving. De vormen zijn bedrieglijk eenvoudig. Want als je dichterbij gaat kijken, ontwaart je in de transparante materie een klein contra-reliëf. Het zijn afdrucken van gipsstenen. **21** Ze liggen te wachten als ongepolijste juweeltjes. Sommige volumes worden bij elkaar gehouden met brede elastieken, zoals de gewoonte is in de mouleertechniek.

Aan het eind van deze gang hangen banen stof. **22 23** Het zijn fragmenten van een kopie van de Nikè van Samothrakè, een schat van de hellenistische beeldhouwkunst. In de hellenistische periode brachten beeldhouwers beweging in hun werk door gedrapeerde stoffen uit de steen te houwen. Een diafane muur van voor altijd verstarde plooiën die pas tot leven komen onder de blik van de bezoeker. De codes die erop staan, verwijzen naar de inventarisnummers van de verschillende stukken van de vorm die in de werkplaats worden bewaard. Onze lichamen worden uitgenodigd om door de stof te stappen, om deze plaats echt helemaal tot ons te laten doordringen. We vervolgen ons parcours met dit schitterende zicht op de vele dwarsbalken

die de sfeer van catacomben oproepen. Iets verderop aan de linkerkant laat zich een nieuwe opslagruimte raden. Hier liggen stukken die minder vaak worden besteld of onvolledig zijn. De ruimte is niet toegankelijk, maar Myriam Louyest plaatste er twee gipsen schoenspanners.

24 Deze objecten zijn als het ware de eerste mallen van onze zware, lompe schoenen, gebruikt om ze vorm te geven. Een instrument dat lijkt te wijzen op de aanwezigheid van een spookachtig lichaam dat door de meest ontoegankelijke gangen van deze opslagplaats doolt.

In gang EF zien we zeeframes waarop gelatineblaadjes rusten. Dit natuurlijke materiaal speelt een kostbare rol bij de techniek met gelatinemal. De kunstenaar legde er amberkleurige glazen blaadjes tussen. Er staan titels en inventarisnummers op gedrukt. **25**

Die keuze vloeit voort uit een vraag die ze tijdens haar residentie stelde aan het personeel van de werkplaats. "Wat is je favoriete werk?" Elk lid van het team is daardoor subtiel aanwezig. Het is geen onbeduidend gebaar om hun favorieten op dit onzichtbare hulpmiddel in de creatie te zetten. Want in onze wereld, waarin zowat alles industrieel of digitaal wordt gekopieerd, vergeten we al snel dat achter elke kopie de expertise van vaklui schuilgaat.

Loop door de gangen en ontdek nog andere ingrepen. Laat je ogen rondwalen. Raad welke vormen uit deze mallen kunnen komen. Geniet van hun oneindige schakeringen van wit tot oker. Sommige punctuaties van Myriam Louyest zijn makkelijk te herkennen aan hun kleur, ondanks hun bewust onopvallende formaat. **26** Ze wil immers niet dat haar stukken deze plaats domineren. De ruimte mocht geen simpel opstapje naar haar werk worden. Ze bedacht daarentegen nieuwe stukken of gaf bestaande stukken een nieuwe context zodat de dialoog beide partijen verrijkt. Ze geeft ons hints

die ons helpen meer inzicht te krijgen in alle stappen van het creatieproces. Stappen staan trouwens centraal in glaswerk. Ze zijn bijna ontelbaar, van idee tot tentoonstelling. Enkel al het polijsten is een tijdrovend werk. Zowel glas als gips worden gepolijst, met dat verschil dat glas wordt gebakken en gips moet drogen.

Als je bang bent dat je niet ziet wat de kunstenaar wil tonen, moet je maar eens kijken naar de manier waarop het team van Michael Robijns (Audioside) de ruimte heeft belicht. De verlichting focust soms op een werk van de kunstenaar, maar kan ook je aandacht vestigen op wonderlijke details die je anders over het hoofd dreigt te zien in deze overweldigende omgeving.

27 Een mooi voorbeeld is deze buste op de vloer van gang IJ. Kijk eens naar de blik. De beeldhouwer kapte een volume dat de wimpers van deze vrouw moet voorstellen, iets wat zeldzaam is in de geschiedenis van de beeldhouwkunst.

In de laatste gang van het magazijn treffen we afgietsels van boomstronken aan. Het lijkt wel een halte in de natuur. Die van Drôme Provençale, waar de kunstenaar regelmatig lange wandelingen maakt. Ze verzamelt dan steentjes met een vorm die haar fascineert. **28** Ze amuseerde zich hier door deze vondsten in gips of glas te gieten, alsof ze erop wil wijzen dat deze tentoonstelling ook voortspuit aan de manier waarop zij naar de Zuid-Franse landschappen kijkt. Elke steen wordt hier de belichaming van een berg, alsof de kunstenaar ze verzamelde in een geologisch onmetelijke collectie die je gewoon in je zakken bewaart.

We lopen verder naar de zaal die hier 'de grot van Ali Baba' wordt genoemd. Duizenden oude afgietsels vonden hier in de loop der jaren een toevluchtsoord. De ruimte werd bewust donker gehouden. Gebruik gerust zaklampen of het licht van je telefoon om de ruimte en unieke details beter te zien. **29** Ze kregen het gezelschap

van een kopie van het Cycladische beeldje dat ons opwachtte aan de ingang van het museum. Dit exemplaar is echter van glas gemaakt. **30** Het steekt schril af tegen deze sfeer van een volgestouwde zolder, waar het stof de reliëfs benadrukt en ze bijna een extra patina geeft.

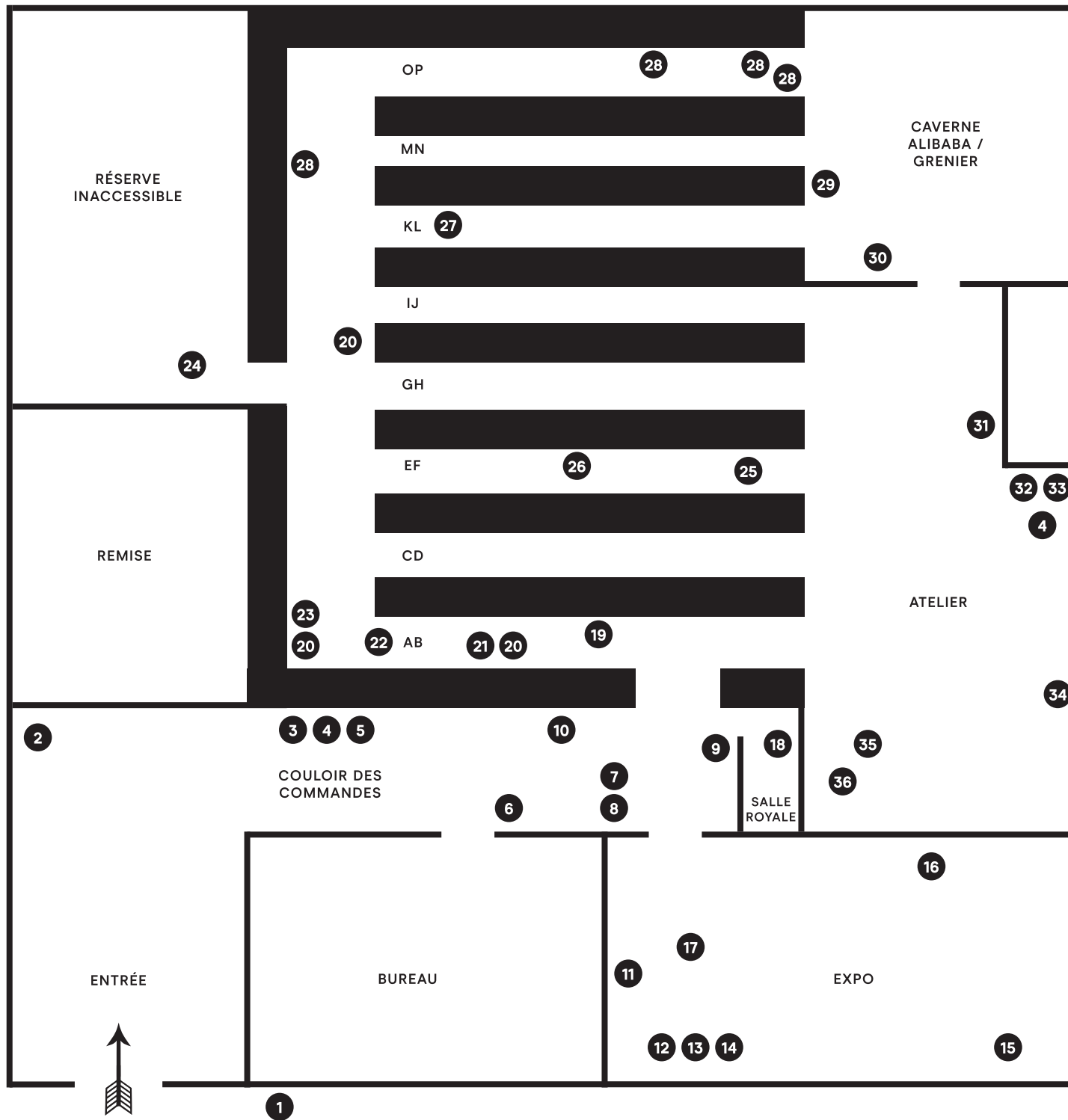
In de laatste ruimte komt alles tot leven. Dit is de productiewerkplaats. Hier steekt een team elke dag de handen uit de mouwen om de voorwerpen te maken die museumbezoekers het meest kopen. Maar ze maken ook meer uitzonderlijke stukken waarop je soms meer dan een jaar moet wachten. Je ziet hier een zogenaamd 'bestellingenrek'. Hier drogen de stukken een tijdje voor ze naar de museumshop vertrekken of worden overhandigd aan hun opdrachtgever. De kunstenaar legt er vormen die we eerder al tegenkwamen: stenen uit Saint-May (Drôme) en gipsstenen in verschillende materialen of kleuren. **31** Ze beklemtoont hier het onzichtbare werk dat in de productie van de werken gaat. Deze kleine stukken zijn immers de vrucht van huzarenwerk, in het atelier van de kunstenaar maar ook in de natuur zelf, want het duurde duizenden jaren om ze te vormen. Alleen al daarom zijn ze kostbaar. Bovendien dreigen ze te verdwijnen, net als alle niet-hernieuwbare natuurlijke rijkdommen. In de kast staat ook een nieuwe versie van het kleine zandkasteel. **4** Het lijkt wel de getuige van een kinderdroom: een buitengewoon leven fabriceren. Is dat niet wat Myriam Louyest doet, net als alle kunstenaars trouwens? Een lange reis die kronkelt tussen de valleien van twijfel, de piek van euforie, de kloven van angst, de rivier van tevredenheid en zoveel meer landschappen. Zandkastelen zijn vergankelijke constructies. De tentoonstelling is een al even vergankelijke kunst. Nooit meer krijg je de kans om de ontmoeting tussen deze betoverende ruimte en de visie van Myriam Louyest erop te beleven. **32 33**

Bizar hoog in een hoek van de werkplaats, op een soort van snel in elkaar geflanst berg-hok (dit is in feite de voorraad gipszakken), zien we de gepateneerde dubbelganger van een sculpturale groep van Jeff Lambeaux. Het lijkt alsof er sneeuw op ligt. **36** Het is een gevecht, zoals de strijd die soms wordt gevoerd tussen de ambachtslieden en hun teilen met vloeibare gips. Je zult intussen ook wel de houten kist vol handen hebben gezien. De kunstenaar liet zich verleiden door de sierlijkheid van hun gebaren. Ze voegde er met de brander gesponnen glazen vormen aan toe, als algen die zich er in de loop der jaren hebben genesteld. **35** De tijd is hier door elkaar geschud, als een pak kaarten. Een hand uit de oudheid kan er perfect naast een hand uit de 19de eeuw liggen. Kijk voor je vertrekt nog even naar het gereedschap dat aan de muur hangt. Twee lijmschroeven vangen het licht op een andere manier. Ze zijn niet zo stevig als de andere, want ze zijn gemaakt van glas. **34** Opnieuw beklemtoont de kunstenaar het belang van het onzichtbare werk en van gereedschap, maar ook van datgene wat dingen bij elkaar houdt. Want hierin schuilt alle magie van de beeldhouwkunst, en dat zowel fysiek als conceptueel en esthetisch.

Hier eindigt de reis. Je beleefde er een dubbele ontmoeting mee. Net als alle reizen gaat ook deze deel van ons uitmaken. Het geheugen zal ze verteren. Sommige herinneringen komen meer aan de oppervlakte te zitten dan andere. Ze komen misschien naar boven in een museum, tijdens een wandeling in een prachtig landschap, op een strand terwijl je naar een kind en zijn emmertje kijkt, bij een buste in een brocante of gewoon in je keuken. Want daar gaat het hier om. Om kunst, het geheugen, een intieme dans tussen de eeuwen en een sierlijk eerbetoon aan een materiaal en zijn technieken door Myriam Louyest.

— Christophe Veys

- 1 **Idole d'atelier**
sculpture plâtre,
europalettes
- 2 **La pourpre**
Coton, verre Bullseye,
Coquillage
- 3 **Drapé de pierre**
moulages, plâtre, verre
- 4 **Château d'enfant**
moulages, plâtre
- 5 **Or blanc déclinaison I**
moulages, plâtre, verre,
dorure
- 6 **Madeleine de Marcel
dorée**
moulage, plâtre, dorure
- 7 **Pas de verre**
moulage,
verre Cristalica
- 8 **Papillon de gâteau**
moulage, plâtre
- 9 **Nature sous globes**
fusing et taille, verre,
plâtre
- 10 **Frise de madeleines
de Marcel**
moulages, plâtre,
crochet laiton
- 11 **Cairn d'or blanc**
Pierres à plâtre de
Corneilles-en-Parisis
- 12 **Honoré**
moulage, plâtre
- 13 **Illusion cube**
fusing et taille,
verre Bullseye
- 14 **Triangulaires II**
fusing et taille,
verre Bullseye
- 15 **Le sens de la visite**
fusing et taille, verre
- 16 **Poids et mesures**
bois, pierre, verre
Bullseye couleur
changeante bleu/violet
- 17 **Météorite**
fusing et taille,
verre Bullseye
- 18 **Château d'enfant**
moulage,
verre Cristalica
- 19 **Sceptre**
moulage, verre Moretti
- 20 **Lingot d'or
blanc I, II et III**
moulage de moulage et
taille, verre Bullseye
- 21 **Cœur de pierre
à pièces**
moulage de moulage
et taille, verre Moretti
- 22 **La traversée
de l'or blanc**
textile, impression
- 23 **Château seau**
plâtre
- 24 **Pas de plâtre gauche,
pas de plâtre droit**
moulages, plâtre
- 25 **Première peau**
thermoformage verre
Bullseye, inscription
- 26 **Cœur de pierre
et d'eau I**
moulage de moulage
verre Bullseye
- 27 **L'inconnue de
la réserve**
sculpture, lumière
- 28 **Chaîne de petites
montagnes**
moulages, plâtre et
verre Bullseye,
caisses en bois
- 29 **Cœur de pierre
et d'eau II**
moulage de moulage,
verre Bullseye
- 30 **Idole du grenier**
moulage, verre Bullseye
- 31 **Or blanc déclinaison II**
pierre, plâtre,
verre Bullseye
- 32 **Madeleines
de Marcel en vrac**
moulages, plâtre,
bac en bois
- 33 **Chaîne de petites
pierres de Saint May**
pierre, plâtre, verre,
dorure
- 34 **Le petit du serre-joint**
moulage, verre Bullseye
- 35 **Un petit jardin
entre les mains**
verre Moretti filé
au chalumeau
- 36 **Le combat**
sculpture plâtre, lumière

RÉSERVE INACCESSIBLE

CAVERNE ALIBABA / GRENIER

REMISE

ATELIER

COULOIR DES COMMANDES

SALLE ROYALE

BUREAU

EXPO

ENTRÉE

